

МОДЕЛЮВАННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ КЛІЄНТІВ У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ: КЛЮЧОВІ ПОКАЗНИКИ ТА МЕТОДИ ЇХ ОЦІНКИ

Вілімець Альона, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна
ORCID ID 0009-0009-3409-6972
e-mail: alionavilimetc@gmail.com

Науковий керівник: Фартушний Іван, к.ф.-м.н., доцент
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0003-1595-9495
e-mail: i.fartushny@kpi.ua

Моделювання кредитування клієнтів є важливим інструментом у фінансовому секторі, який дозволяє банкам оцінювати ризики, пов'язані з позиками. Використовуючи скорингові моделі, можна швидко і точно визначити, наскільки клієнт відповідає вимогам певної фінансової установи для отримання кредиту. Розглянемо основні показники, які впливають на прийняття рішень, і способи їх оцінки, а також наводяться приклади розрахунків на основі скорингових моделей [2].

Перш за все, фінансова установа має отримати дані клієнта. Тобто всю можливу інформацію про потенційного позичальника розкривають в анкеті, у якій фіксуються всі особисті, ділові та соціальні фактори. На цьому етапі «співбесіду» зазвичай проводить відповідальний фахівець, який заводить клієнта в базу даних банківської системи і заповнює необхідну інформацію. На практиці соціологічні характеристики повинні включати рівень зайнятості (постійної чи ні), стаж, сімейний стан, рівень освіти, наявність дітей, інтереси та додаткові переваги тощо. Фінансові критерії зазвичай включають рівень заробітної плати, наявність додаткових джерел доходу, володіння нерухомістю або транспортними засобами, а також наявність інших позик або кредитних карток. Аналіз кредитної дисципліни починається з питань прозорості кредитної історії та наявності прострочених або непогашених кредитів за всю фінансову історію клієнта [3]. Зведення такої інформації дає змогу оцінити спроможність клієнта повністю погасити кредит. У таблиці 1 наведені основні кредитні фактори, які впливають на сумарний бал скорингу.

Таблиця 1 - Впливовість факторів кредитного типу на сумарний бал скорингу

Кредитні фактори	Вага міри впливу кредитного фактор (КФ) у загальному скоринговому балі	Максимальне значення перевиконання скорингового балу за КФ, коефіцієнт правового значення (Кпс), %
Правовий статус	10	120
Особисті якості позичальника	20	100
Соціальний статус	15	90
Фінансовий стан	15	160
Застава(аванс)	20	150
Дохід	10	160
Покриття боргових зобов'язань	10	130

Джерело: узагальнено та формалізовано авторкою на основі [1].

Змістом сучасних скорингових моделей є присвоєння певної оцінки потенційним позичальникам у процесі заповнення кредитних форм, підготовлених банківськими установами, та подальшої аналітичної обробки. Розроблена скорингова модель дає право банкам робити висновки про перспективність і доцільність надання кредитних коштів, для того, щоб

підтримувати свій фінансовий стан, не утворюючи проблем із позиками, які у майбутньому неможливо повернути [2].

Дотримуючись рекомендацій міжнародних стандартів оцінки та організацій, таких як FICO (Fair Isaac Corporation) та адаптувавши ці підходи до українських реалій, було виділено декілька ключових індикаторів.

1. Правовий статус - відображає правовий статус клієнта та можливість виконувати функції фінансово відповідальної особи. Наприклад, офіційне працевлаштування чи реєстрація підприємця підвищує шанси на отримання кредиту. А статус резиденства чи відсутність судимості є основними факторами у більшості фінансових установ.

2. Особистісні характеристики позичальника - зазвичай оцінюються на основі кредитної історії, даних про поведінку та показників надійності. Цей фактор дозволяє оцінити дисциплінованість клієнта у погашенні попередніх кредитних договорів.

3. Соціальний статус - охоплює професійну діяльність, рівень освіти та інші аспекти, які впливають на здатність клієнта отримувати стабільний дохід.

4. Фінансовий стан - визначає розмір активів у розпорядженні клієнта. Це важливо для визначення здатності клієнта виконувати свої фінансові зобов'язання.

Якщо ж розглядати такий елемент кредиту як капітал, то він являє собою певну кількість матеріальних активів позичальника (таких як нерухомість, автомобілі, вклади на банківському рахунку чи інші цінні активи), які належать позичальнику за правом. Згідно з цією інформацією, кожен компонент капіталу вносить свій внесок у загальний показник кредитного коефіцієнта залежно від розміру кредиту.

1. Застава(аванс) - оцінює суму застави кредиту, включаючи ліквідні активи, доступні банку на випадок дефолту.

2. Дохід (грошовий дохід) – розглядає регулярний дохід клієнта, який підтримує його здатність погасити кредит.

3. Покриття боргових зобов'язань - оцінює співвідношення боргового тягаря клієнта до доходу та допомагає визначити ризик надмірного тягаря [1].

Кожен фактор має свій вплив, який визначається ваговим відсотком. Наприклад:

- Дохід (10%) має відносно низьку вагу, тому що важливий не тільки поточний рівень доходу, а і його стабільність.
- Застава (20%) має велику вагу, оскільки вона безпосередньо знижує суму кредиту і ризик банку.
- Соціальний статус (15%) має помірний вплив, оскільки професійна діяльність клієнта прямо корелює з його платоспроможністю.

Скорингові моделі, подібні до розглянутої тут, є найефективнішими, адже дозволяють банкам уникати суб'єктивності в прийнятті рішень. Ваги та коефіцієнти дають можливість враховувати різні фактори, а порогові значення дозволяють чітко визначити критерії прийняття чи відхилення. З цієї причини цей метод часто використовують українські банки при прийнятті рішення надання кредиту [2].

Розрахунок загального балу (ЗСБ) виконується за такою формулою:

$$\text{ЗСБ} = \sum_{i=1}^n K\Phi_i \times K_{\text{ПС}_i},$$

де: $K\Phi_i$ – вага кредитного коефіцієнта, $K_{\text{ПС}_i}$ – оцінка клієнта за фактором або рейтинг впливу, n – кількість факторів.

Рішення про надання кредиту приймається на основі порівняння розрахованого ЗСБ з мінімальним порогом, встановленим банком. Наприклад, якщо кредитний рейтинг клієнта перевищує 75 балів, він матиме право на отримання кредиту.

Приклад розрахунку

Розглянемо уявного клієнта, для якого надано наступні дані (табл.2.)

Загальний бал клієнта: якщо встановлений банком поріг становить 75 балів, клієнт відповідає вимогам і може отримати кредит.

Скоринг зараз має велике значення при проектуванні кредитних процесів у банківських установах. Це дозволяє оцінити декілька параметрів, факторів та показників, які надають повну інформацію про позичальника та допомагають мінімізувати кредитний ризик і час

прийняття рішень. На мою думку, використання подібних методів значно знижує кредитний ризик і підвищує ефективність фінансових установ.

Таблиця 2 – Процес оцінки кредитоспроможності клієнта

№	Кредитні фактори	Оцінка клієнта	Розрахунок балів, спираючись на вагу показника
1	Правовий стан	0.6	$10 \times 0.6 = 6$
2	Особисті якості позичальника	0.8	$20 \times 0.8 = 16$
3	Соціальний статус	0.7	$15 \times 0.7 = 10.5$
4	Фінансове положення (капітал)	0.9	$15 \times 0.9 = 13.5$
5	Застава (забезпечення)	1.0	$20 \times 1.0 = 20$
6	Дохід (грошові надходження)	0.8	$10 \times 0.8 = 8$
7	Покриття боргових зобов'язань	0.5	$10 \times 0.5 = 5$

Джерело: узагальнено та формалізовано авторкою на основі [1].

Завдяки використанню сучасних моделей кредитного скорингу можлива комплексна оцінка кредитоспроможності позичальників банку з метою оцінки рівня кредитного ризику банківської установи на основі точного розрахунку кількісних параметрів (фінансовий кредитний рейтинг) та якісних параметри дають змогу виконувати точні оцінки.

Література:

1. Головатюк А.В. Оцінка кредитоспроможності позичальника: Магістерська робота, 2018. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/28335> (дата звернення: 23.11.2024).
2. Єпіфанов А. О., Дехтяр Н. А., Мельник, Т. М., Школьник І.О. та ін. Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання: Монографія / За ред. доктора економічних наук А.О. Єпіфанова. – Суми: УАБС НБУ, 2007. – 286 с. URL: https://biem.sumdu.edu.ua/images/stories/docs/K_F/Yepifanov_Dekhtiar_1_Shkol%27nik.pdf (дата звернення: 23.11.2024).
3. Кіріна Ю. С. Визначення змістовного наповнення поняття "кредитоспроможність позичальника банку" / Ю. С. Кіріна // Управління розвитком. - 2013. - № 19. - С. 149-150. – URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/4623> (дата звернення: 28.11.2024).

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПОЛОЖЕНЬ КОНЦЕПЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ У СТРАТЕГІЯХ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Вовк Павло, аспірант
Державний університет «Київський авіаційний інститут»
м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0003-4901-6137

Собчак-Міхаловська Мажена, професор, доктор, проректор з міжнародної діяльності,
WSG University, (Poland).

В сучасних викликах інтелектуалізація економічних систем є концептуальним процесом інтегрування інтелектуальних технологій та технологічних інновацій в функціональність зазначених систем. Така актуальність провокує різноманіття поглядів у трактуванні даної концепції та можливості імплементації її положень у стратегії розвитку підприємств. Інтелектуалізації економічних систем передбачає можливість збільшити показник їх ефективності, рівня конкурентоспроможності та адаптивності до внутрішніх та зовнішніх чинників. Основою ж концепції інтелектуалізація економічних систем є використанні на всіх рівнях інновацій, цифрових технологій, інтелектуальних ресурсів, впровадження відповідного рівня автоматизації процесів виробництва та передових технологічних рішень.